

Биков О.М.

УДК 339.9

ЗМІНА РОЛІ КРАЇН БРІКС В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена аналізу перспектив економічного розвитку групи країн БРІКС. Особливу увагу в статті приділено розгляду можливостей цієї групи країн стати домінуючою силою в світовому економічному просторі, котре на сьогоднішній день займає група розвинених країн під назвою «Велика Сімка».

У статті наочно ілюструється зміна світових лідерів з об'ємів вироблюваного ВВП протягом останніх трьох десятиліть та наводиться прогноз щодо розташування країн БРІКС в світовому рейтингу вироблюваного ВВП станом на 2050 році.

У заключній частині статті розкриваються фактори, що в майбутньому послужать суттєвим поштовхом для розвитку країн БРІКС.

Ключові слова: БРІКС, G7, світовий ВВП, зростання ВВП, світова торгівля.

Аннотация. Статья посвящена анализу перспектив экономического развития группы стран БРИКС. Особенное внимание в статье уделено рассмотрению возможностей этой группы стран стать доминирующей силой в мировом экономическом пространстве, которое на сегодняшний день занимает группа развитых стран, под названием «Большая Семерка». В статье наглядно иллюстрируется смена мировых лидеров по объемам ВВП на протяжении последних трех десятилетий и приводится прогноз относительно размещения стран БРИКС в мировом рейтинге производимого ВВП по состоянию на 2050 год.

В заключительной части статьи раскрываются факторы, которые в будущем станут значительным толчком для развития стран БРИКС.

Ключевые слова: БРИКС, G7, мировой ВВП, рост ВВП, мировая торговля.

Summary. This article analyzes the prospects for economic development of BRICS countries. This group consists of the strongest economically developing countries. The group includes Brazil, Russia, India, China and South Africa.

Particular attention in the article is paid to the possibilities of BRICS to become the dominant group in the world economy by overcoming the biggest group of our days which today is the group of G7.

The article illustrates the change of world leaders in the volumes of produced GDP over the past three decades and includes a forecast of the location of the BRICS in the world rankings of GDP produced as of 2050.

The paper compares the GDP growth rate of two units – G7 and BRICS.

This comparison shows the significant advantages of building with BRICS countries. Given this potential, which is caused by significant human and natural resources, forecast that the BRICS countries in the future can actually outperform G7 group seem legitimate.

In summary factors which in the future become a considerable push for development of the countries of BRICS, namely an exit of the national companies of BRICS to the international scene owing to improvement of market policy and competitiveness increase reveal. This factor is caused by growth of the offer of production of data of the companies owing to increase in demand at this production among local population.

Keywords: BRICS, G7, world GDP, GDP growth, world trade.

Постановка проблеми. Світова економічна криза 2008 року значно вплинула на швидкість зростання економік всіх країн світу. Темпи та стратегія розвитку країн БРІКС також зазнали суттєвих коректив, що спричинило необхідність визначити сьогоднішній стан цих економік та визначити, наскільки дане угруповання притримується курсу на світову першість у потужності економічного розвитку.

Метою даної статті є дослідження сьогоднішнього становища країн БРІКС та аналіз можливості випередження групою БРІКС групи країн G7 за сукупною економічною потужністю.

Виклад основного матеріалу. В даний час світова економіка проходить через черговий етап глибокої перебудови встановленої парадигми взаємозв'язків, що склалася у ній протягом довгих десятиліть. Одним з полюсів нової моделі світового економічного розвитку стають країни БРІКС, причому як кожна поодиноці, так і в якості єдиного цілого, доволі специфічного об'єднання глобальної значимості.

Країни БРІКС, як найяскравіші представники економік, що розвиваються, зберігають стабільні темпи зростання та розвитку, і тепер вже вони сприяють виводу світової економіки з глибини кризи. Дані країни володіють значними природними багатствами, а їх трудові ресурси постійно зростають; у структурі світового господарства їх відрізняє масштабність вирішуваних ними економічних завдань, глибокоємний ринковий потенціал, а також ряд інших переваг. Об'єми торгівлі, як внутрішньої, так і міжнародної у країнах БРІКС зростають порівняно високими темпами, а валютні запаси перетворюють їх у провідних утримувачів цінних паперів та живе джерело оздоровлення національної економіки.

Сучасні тенденції розвитку світового господарства, серед яких виділяються економічне піднесення і зростання політичного впливу країн, що розвиваються, а також поглиблення протиріч між США і ЄС свідчать, що трансформація світового порядку має тенденцію до багатополлярності. Про це свідчить і розширення сфери впливу регіональних, некомерційних організацій та багатонаціональних корпорацій. Крім того, світові аналітики прогнозують подальше зміцнення позицій в межах об'єднання БРІКС.

Так, за дослідженнями провідних аналітиків, країни, що розвиваються, на чолі з країнами БРІКС виробляють близько чверті глобального ВВП. Всі розвинуті економіки (ОЕСР) – близько 63 %, а інші країни світу – 12 %. До 2050 р. сукупний ВВП «економік росту» зросте на 2100 %, а їх частка у світовому

валовому продукті зросте до 46 %, в той час, як частка розвинутих економік зменшиться до 31 % [4] (рис.1, рис.2)

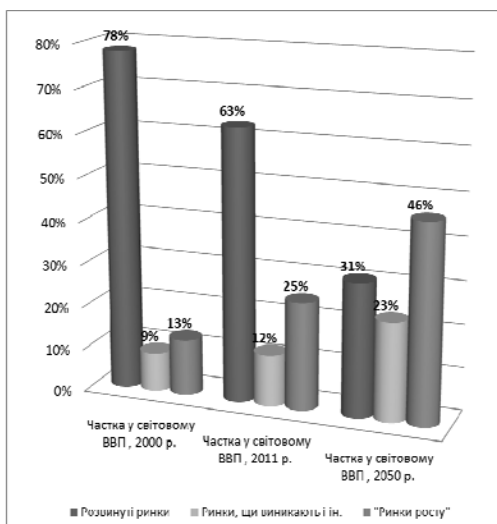

Рис. 1. Вклад лідерів випереджаючого розвитку у світовий ВВП у порівнянні з розвинутими країнами, та країнами, що розвиваються у 2000, 2011 та 2050 рр. [1]

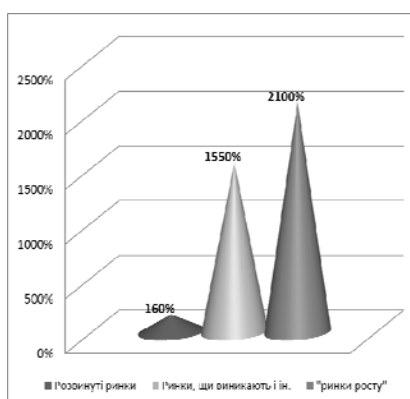

Рис. 2. Приріст ВВП лідерів випереджаючого розвитку у порівнянні з розвинутими країнами, та країнами, що розвиваються за період 2000-2050 рр. [1]

Першим вагомим дослідженням на шляху до вказаного прогнозу стала стаття, опублікована у 2003 р. експертами відділу глобальних економічних досліджень банку «Goldman Sachs» під назвою «Мріючи разом з БРІК-країнами: Шлях у 2050 р.» [3]. Дослідники зіставили потенціал зростання країн БРІК з економічною потужністю країн «Великої Шістки» (США, Японії, Німеччині, Великобританії, Франції і Італії) і спрогнозували, що до 2050 р. країни БРІК стануть лідерами в глобальній економіці за величиною сукупного ВВП (таблиця.1).

Згодом в наступному дослідженні «Країни БРІК і за їх межами» експерти банку «Goldman Sachs» переглянули свою позицію і вказали на те, що вже до 2035 р. сукупний ВВП цих чотирьох країн перевищить загальний ВВП «Великої Сімки» (вказані країни «Великої Шістки» плюс Канада) [5]. У 2011 р. експерти цього банку коригують зроблені ними раніше прогнози у зв'язку з негативними наслідками сучасної світової кризи і в статті «Країни БРІК - двигуни глобального пожвавлення» стверджують, що вихід на докризовий тренд економічного зростання в Китаї почнеться з середини 2012 р., Бразилії і Індії - в 2015 р. і в Росії - до 2016 р. [2]

Таблиця 1. Топ-20 лідерів національних економік за обсягом ВВП, 1980-2050 рр. [7]

Місце в рейтингу	1980	2000	2010	2050
1	США	США	США	<i>Китай</i>
2	Японія	Японія	<i>Китай</i>	США
3	Німеччина	Німеччина	Японія	<i>Індія</i>
4	Франція	Великобританія	Німеччина	<i>Бразилія</i>
5	Великобританія	Франція	Франція	<i>Росія</i>
6	Італія	<i>Китай</i>	Великобританія	Японія
7	Канада	Італія	<i>Бразилія</i>	Мексика
8	Мексика	Канада	Італія	Індонезія
9	Іспанія	Мексика	Канада	Великобританія
10	Аргентина	<i>Бразилія</i>	<i>Індія</i>	Франція
11	<i>Китай</i>	Іспанія	<i>Росія</i>	Німеччина

ЗМІНА РОЛІ КРАЇН БРІКС В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

12	Індія	Корея	Іспанія	Нігерія
13	Нідерланди	Індія	Австралія	Туреччина
14	Австралія	Австралія	Мексика	Єгипет
15	Саудівська Аравія	Нідерланди	Корея	Канада
16	Бразилія	Аргентина	Нідерланди	Італія
17	Швеція	Туреччина	Туреччина	Пакистан
18	Бельгія	Росія	Індонезія	Іран
19	Швейцарія	Швейцарія	Швейцарія	Філіппіни
20	Індонезія	Швеція	Польща	Іспанія

У разі виконання прогнозу банку «Goldman Sachs» країни БРІКС, можливо, стануть відносити до нової «Великої Сімки», включаючи чотири вказані держави, США, Японія і, наприклад, Німеччина, якщо до другої половини XXI ст. на економічній карті світу не з'явиться інших, перспективніших держав.

Вже зараз місце, яке країни БРІКС займають у світовій економіці, не може не вражати, і їх все частіше і частіше порівнюють з G7. На цю «п'ятірку» припадає 40% населення планети, 20% світового ВВП і 15% міжнародної торгівлі.

Економічний розрив між країнами БРІКС і G7 дійсно скорочується. З урахуванням паритету купівельної спроможності частка Канади, Франції, Німеччини, Японії, Італії, Великобританія і США у світовому ВВП зменшилася з 48% в 2001 р. до 38% в 2011 р. Частка БРІКС, навпаки, збільшилася за цей період з 18 до 27%.

Країни БРІКС демонструють модель розвитку багатопольярного світу. За кожним її учасником – «свій» регіон на чотирьох континентах, своя економічна модель, власна стратегія розвитку. Розширення БРІК за рахунок приєднання Південної Африки стало не лише кількісною, але і якісною зміною групи найбільших висхідних держав. Проте її майбутнє багато в чому залежить від того, наскільки міцними і диверсифікованими виявляться взаємовідносини усередині самої БРІКС, від рівня розвитку і динаміки двосторонніх відносин між країнами-членами.

З приєднанням в поточному році до БРІК Південної Африки і освітою БРІКС інтерес до цієї групи у світі відчутно зріс. Стало очевидним, що йдеться не про кон'юнктурне зближення великих і впливових, хоча і надзвичайно різних країн, що розвиваються, а про стратегічний поворот в розвитку усєї системи сучасних міжнародних відносин. Починають формуватися об'єднання найбільших держав, що грають роль локомотиву світового торговельно-економічного розвитку і здатні серйозно, у довгостроковому плані, вплинути на процес глобального регулювання.

Перспективи подальшого підвищення ролі і впливу БРІКС на міжнародній арені не в останню чергу залежать від рівня розвитку і динаміки двосторонніх відносин між членами угруповання, від економічного і політико-дипломатичного наповнення взаємодії між ними. Україй важливо проаналізувати, як нині розвиваються (і можуть розвиватися в найближчому майбутньому) відносини між Бразилією і Індією, Китаєм і Росією, Південною Африкою і Індією, Бразилією і Росією і так далі.

При аналізі вказаних тенденції слід брати до уваги наступні фактори:

- Бразилія, ПАР і Росія мають значний ресурсний потенціал, особливо енергоносіями;
- в цілому у світовій економіці має місце тенденція до збільшення попиту на енергоносії, зокрема з боку Індії і Китаю, що призводить до поступового зростання світових цін на ці ресурси і стимулює економічне зростання Бразилії, ПАР і Росії;
- з моменту початку діяльності чинних урядів Бразилії і Росії можна відмітити проведення більш грамотної економічної політики.

У свою чергу, Індія і Китай включаються банком «Goldman Sachs» в угруповання країн БРІКС за наступними критеріями:

- обидві країни мають найбільше в світі населення (40% світової популяції), отже, вони володіють величезним потенціалом робочої сили;
- Індія і Китай – лідери глобального ринку аутсорсингу (Індія є одним з провідних світових постачальників програмного забезпечення і фармацевтичних препаратів);
- стабільно високі темпи економічного зростання впродовж останніх двадцяти років [4].

Для підтвердження спроможності прогнозу банку «Goldman Sachs» нами пропонується проаналізувати динаміку показників ВВП країн БРІКС, їх вкладу в створення світового ВВП, а також частки в міжнародній торгівлі товарами і послугами і світовому русі капіталу.

Одним з головних критеріїв перевірки спроможності прогнозу банку «Goldman Sachs» є перевищення темпів економічного зростання країн БРІКС відповідних показників «Великої Сімки» в період 1990-2011 рр. (табл. 2.2).

Таблиця 2. Динаміка ВВП країн «Великої Сімки» і БРІКС [6]

Країна	Темп зростання реального ВВП до 1990-2011 рр., %										
	в середньому у 1990-2000 рр.	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
США	3,1	3,7	0,8	1,6	2,5	3,6	2,9	2,8	2,0	1,1	-2,4
Німеччина	2,3	3,2	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,8	3,0	2,5	1,3	-5,0
Франція	1,9	3,9	1,9	1,0	1,1	2,5	1,9	2,2	2,2	0,8	-2,2
Італія	1,4	3,7	1,8	0,5	0,0	1,5	0,6	1,8	1,5	-0,6	-5,0
Японія	1,5	2,9	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,4	2,4	-0,3	-5,2
Британія	2,2	3,9	2,5	2,1	2,8	2,8	2,1	2,8	3,0	0,7	-4,9
Канада	2,4	5,2	1,8	2,9	1,9	3,1	2,9	3,1	2,7	0,6	-2,6
Бразилія	1,7	4,3	1,3	2,7	1,1	5,7	3,2	3,8	5,7	5,8	-0,2
Росія	-4,2	10,0	5,1	4,7	7,3	7,2	6,4	7,4	8,1	6,2	-7,9
Індія	5,6	5,7	3,9	4,6	6,9	7,9	9,1	9,8	9,3	7,1	5,7
Китай	9,9	8,4	8,3	9,1	10,0	10,1	10,4	11,6	13,0	9,0	8,7
ПАР	0,8	1,5	1,6	2,5	2,3	2,6	2,8	3,1	2,8	3,4	2,5

Безперечний лідер серед країн БРІКС за цим показником – Китай, середньорічний темп економічного зростання якого у вказаний період склав 9,8%. На другому місці за цим показником розташовується Індія (6,9%), на третьому – Росія (4,6%) і на четвертому – Бразилія (3,2%), і на п'ятому ПАР (2,5%). Незважаючи на те, що Росія випереджає Бразилію по середньому темпу зростання ВВП в даний проміжок часу, економічне зростання останньої є більш збалансованим, тоді як показник зростання ВВП Росії змінюється стрибкоподібно, що свідчить про нестабільність її економічного розвитку. Країни «Великої Сімки» у свою чергу показували в 1990-2011 рр. середні темпи зростання ВВП від 1,2% до 2,7% на рік (див. табл. 2.2).

Для національних економік країн, що розвиваються, БРІКС високі темпи зростання ВВП дуже важливі в процесі зменшення їх відставання за рівнем ВВП на душу населення від розвинених держав. Чим вищими є темпи зростання ВВП країн БРІКС, тим швидше збільшується добробут та купівельна спроможність їх, що формує попит на продукцію, вироблювану національними компаніями даних держав. Інтенсивніший попит, у свою чергу, стимулює розвиток виробництва корпорацій країн БРІКС. У довгостроковій перспективі розвиток попиту і підвищення рівня його вибірковості на ринках країн БРІКС сприятимуть удосконаленню ринкової політики компаній цих держав, для реалізації якої вони стануть застосовувати ефективніші ринкові стратегії. І чим якісніше ці ринкові стратегії розроблені на рівні національних ринків країн БРІКС, тим більше шансів у їх провідних корпорацій здійснити вихід на зовнішній ринок і конкурувати з підприємствами розвинених країн.

Другим показником, що підтверджує спроможність прогнозу банку «Goldman Sachs», виступає динаміка вкладу держав, що зіставляються, в створення світового ВВП, аналіз якої показує, що частка країн БРІКС у виробництві вказаного агрегату поступово і стабільно збільшується, а частка країн «Великої Сімки», навпаки, - скорочується. Якщо в 2000 р. країни БРІКС виробляли 9,1% світового реального ВВП, то в 2012 р. цей показник зріс до 12,5%, тоді як відповідна частка країн «Великої Сімки» в даний проміжок часу зменшилася більш ніж на 10% (з 65,3% до 55,1%). Крім того, найважливішою тенденцією цього ж періоду стало різке падіння частки країн «Великої Сімки» в прирості світового реального ВВП з 50,2% до 11,8%, тоді як країни БРІКС збільшили свій вклад в цьому показнику майже в два рази з 14% до 27,1% (табл. 2.3).

Таблиця 3. Роль країн БРІК і «Великої Сімки» в створенні світового ВВП [6]

Показник/Рік	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Частка країн БРІК в прирості світового реального ВВП, %	14,0	23,0	21,5	20,0	17,8	19,6	20,8	22,5	27,1	-
Частка країн G7 в прирості світового реального ВВП, %	50,2	32,0	27,0	30,3	35,9	29,5	30,9	24,7	11,8	-
Частка країн БРІК в створенні світового реального ВВП, %	9,1	9,4	9,7	10,1	10,5	10,9	11,4	12,0	12,5	-
Частка країн G7 в створенні світового реального ВВП, %	65,3	64,1	63,5	62,3	61,0	59,6	58,2	56,4	55,1	-

Примітка: В таблиці. 1.2 за 2011 р. розрахункові дані не наводяться, оскільки в цей період світовий ВВП показував негативну динаміку.

Співвідношення показників вкладу країн БРІКС і «Великої Сімки» у світовий ВВП показує, що збереження стійкої тенденції зростання частки перших у виробництві світової продукції призведе до урівноваження економічної потужності корпорацій вказаних угруповань держав на зовнішніх ринках і забезпечення провідним підприємствам Бразилії, Росії, Індії, Китаю і ПАР більшого обсягу реалізації товарів і послуг, що згодом зміцнить їх конкурентні позиції на глобальному ринку в цілому.

Наступним важливим показником оцінки економічної потужності країн БРІКС і «Великої Сімки» є їх участь у світовій торгівлі (табл. 2.4).

Таблиця 4. Роль країн БРІКС та країн «Великої Сімки» у світовій торгівлі [6]

Показник/Рік	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Частка країн БРІКС у світовому експорті товарів, %	7,0	7,6	8,3	9,3	10,3	11,6	12,6	13,5	14,2	-
Частка країн G7 у світовому експорті товарів, %	45,4	45,3	43,8	42,4	40,8	38,6	37,5	36,6	34,8	-
Частка країн БРІКС у світовому експорті послуг, %	4,4	4,7	5,0	5,2	6,0	6,8	7,7	8,3	8,7	-
Частка країн G7 у світовому експорті послуг, %	48,7	47,7	47,2	45,8	44,8	43,8	43,0	41,6	40,7	-

Аналізуючи дані, наведені у таблиці 2.4 можна зробити висновок, що частка країн БРІКС у світовому експорті товарів і послуг поступово збільшується, а частка «Великої Сімки» – знижується. Так, частка країн БРІКС у світовому експорті товарів збільшилася з 7% до 14,2%, а у світовому експорті послуг – з 4,4% до 8,7% в 2002-2010 рр. «Велика Сімка», навпаки, в цей же період зменшує свою участь у світовому експорті товарів і послуг з 45,4% до 34,8%, при цьому темп скорочення її частки у світовій торгівлі товарами вищий за темп падіння торгівлі послугами, а саме: з 48,7% до 40,7%. Це означає, що із зростанням експорту товарів і послуг з країн БРІКС відбувається зміцнення конкурентних позицій їх компаній на зовнішньому ринку.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна констатувати поступальний рух країн БРІКС до збільшення власної економічної ваги в світовому економічному середовищі. Проте на шляху до набуття статусу найпотужнішого економіко-політичного угруповання країнам блоку ще належить створити умови для плідної співпраці між собою, а також вчасно реагувати на зміни світової економічної кон'юнктури.

Джерела та література:

1. Фитуни Л. Л. Диференциация развивающихся стран и новая архитектура мировой экономики // Азия и Африка сегодня. – 2012. – № 10. – С. 8-18; С. 15.
2. BRICS lead the global recovery may 2009 source: global investment research [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/archive/lead-global-recovery.html>
3. Goldman Sachs, Dreaming with BRICS: The Path to 2050, Global Economics, 99, 2003 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.goldmansachs.com/>
4. Goldman Sachs Global Investment Research, March 2012. P. 3.
5. Goldman Sachs. The rise of growth markets [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.goldmansachs.com/our-thinking/focus-on/growth-markets/dataviz/index.html>
6. IMF (International Monetary Fund) database, UNCTAD, adapted from The BRICS Report 2012. India: Oxford University Press, 2012.
7. The role of BRICS in the developing world. Policy Department DG External Policies [Електронний ресурс] // режим доступу : http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_9_politikalar/1_9_8_dis_politika/The_role_of_BRICS_in_the_developing_world.pdf

Пельо А.Б.

УДК 339.923 (477+061.1ЄС)

ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ТА МИТНИЙ СОЮЗ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню конкурентних переваг і можливості інноваційного прориву в електронному розвитку фінансового ринку, які Україна може отримати інтегруючись у Європейський союз (ЄС) та Митний Союз (МС). Проаналізовано сучасний стан інформаційно-телекомунікаційного забезпечення фінансового сектору ЄС, країн МС та України. Розглянуто фактори інноваційної трансформації фінансового простору України.

Ключові слова: Угода про асоціацію, Митний Союз, інноваційний розвиток економіки, електронні розрахунки, інформаційний простір.

Аннотация. Статья посвящена исследованию конкурентных преимуществ и возможностей инновационного прорыва в электронном развитии финансового рынка, которые Украина может получить интегрируясь в ЕС или ТС. Проанализировано современное состояние информационно-телекоммуникационного развития финансового пространства ЕС и ТС а также возможности интеграции Украины в него.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации, Таможенный Союз, инновационное развитие экономики, электронные расчеты, информационное пространство.

Summary. The paper investigates competitive advantages in electronic development of financial sector that Ukraine may get after closing to the European Union (EU) or the Customs Union (CU). The telecommunication's support of the financial sector of European Union, Customs Union and Ukraine are analyzed and compared. Also the innovative transformation factors of the financial environment of Ukraine provided by EU and CU are determined. Basically, it is concluded that Ukraine takes more competitive advantages from Western vector rather than Eastern in the term of innovative aspects of economic functioning. One of the most important reasons of it is that EU has already strong developed electronic infrastructure of economy that still has to be done by Customs Union.

Keywords: Association Agreement, the Customs Union, innovative economy, electronic payments, information space.

Постановка теми дослідження. Проблема стратегічного вибору напряму інтеграції України в ЄС або МС є надзвичайно актуальною. Україна веде одночасно переговори про підписання договору про Асоціацію з Європейським союзом та про співпрацю з Митним союзом. Експертами аналізуються конкурентоспроможність України в рамках ЄС та МС, основні переваги та недоліки від обраного вектору для економіки України. Проте цікавим аспектом залишається взаємодія грошово-кредитної системи